

**UCHWAŁA NR XXX/226/13
RADY MIEJSKIEJ W AUGUSTOWIE**

z dnia 29 listopada 2013 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014 - 2016

Na podst. art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594, poz. 645 i poz.1318) w związku z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 135, poz. 154, poz. 866) Rada Miejska w Augustowie uchwała, co następuje:

§ 1. Uchwała się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014 - 2016, stanowiący załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Augustowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
w Augustowie

Krystyna Wilczewska

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2016

Wstęp

Rodzina jest najważniejszą częścią życia człowieka, kształtuje jego osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzina nie jest tylko schronieniem, daje również poczucie bezpieczeństwa, organizuje przestrzeń, w której człowiek może rozwijać swoją osobowość. W sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie samodzielnie przezwyciężyć trudności, należy udzielić jej wsparcia. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej definiuje wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, jako zespół planowanych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Pomoc powinna być nakierowana na wsparcie dziecka w rodzinie i środowisku lokalnym przy wykorzystaniu grup samopomocowych, organizacji pozarządowych i innych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. W sytuacji gdy osoba, rodzina, jej otoczenie, bądź społeczność lokalna nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać problemu konieczne jest wsparcie instytucjonalne. Podstawą rozwiązania trudnej sytuacji rodziny jest współdziałanie wszystkich jej członków, mając na względzie przede wszystkim dobro dzieci. Jedynie praca członków rodziny na rzecz zmiany trudnej sytuacji, przy wykorzystaniu zasobów instytucjonalnych przynosi oczekiwane efekty.

Zgodnie z art. 176 pkt. 1 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej gmina opracowuje i realizuje 3-letni program wspierania rodziny. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2016 jest dokumentem strategicznym, wyznacza podstawowe kierunki działań mających na celu skuteczną pomoc dla rodzin przeżywających trudności w opiekowaniu się dziećmi i ich wychowaniu.

Program koordynuje działania zmierzające do wzmocnienia rodzin naturalnych w realizacji zadań opiekuńczo – wychowawczych, powrotu dziecka z pieczy zastępczej do rodziny, zapewnieniu stabilnego środowiska wychowawczego dzieciom z rodzin wieloproblemowych.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2016 jest zgodny z założeniami Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Augustów na lata 2006-2016.

Podstawy prawne:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2013r., poz. 135 z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2013r. poz. 182 z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 1356),
- 5) ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz. U. z 2012r. poz. 124 z późn. zm.)

CZĘŚĆ I.

Charakterystyka Gminy Miasto Augustów

Augustów położony jest w północnej części województwa podlaskiego. Miasto jest bardzo atrakcyjne turystycznie ze względu na swoje piękne położenie nad rzeką Nettą otoczone sześcioma jeziorami i Puszcza Augustowską.

W Augustowie zamieszkuje blisko 30 tys. mieszkańców. Z danych statystycznych wynika, że zmniejsza się liczba mieszkańców miasta. Spowodowane jest to migracją w poszukiwaniu pracy.

DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ i SPOŁECZNEJ (stan na 31.XII.2012 r., dane Urząd Miejski w Augustowie)

Wyszczególnienie	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
MIESZKAŃCY			
Ogółem	30 271	30 185	29 999
KOBIETY			
Ogółem	16 059	16 028	15 933
Wiek 0-17	2 782	2 704	2 617
Wiek produkcyjny	9 634	9 549	9 450
Wiek emerytalny	3 643	3 775	3 866
MEŻCZYŹNI			
Ogółem	14 212	14 157	14 066
Wiek 0-17	2 825	2 701	2 666
Wiek produkcyjny	9 769	9 799	9 729
Wiek emerytalny	1 618	1 657	1 671

Położenie geograficzne miasta stanowi o jego atrakcyjności turystycznej i uzdrowiskowej, wiele osób jest zatrudnionych w tych branżach. Dużym zakładem pracy jest działająca od 1951 roku przetwórnia tytoniu przemysłowego - obecnie zakład ten należy do koncernu British American Tobacco. W Augustowie działają stocznie jachtowe należące do największych firm tego typu w Polsce i eksportujące większość produkcji do Europy Zachodniej. Ponadto w mieście działa przemysł spożywczy: wytwórnia wód gazowanych i gospodarstwo rybackie.

Jednym z najdotkliwszych lokalnych problemów jest bezrobocie wśród mieszkańców miasta. W Augustowie z roku na rok wzrasta liczba osób bezrobotnych.

DANE Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie (stan na 31.XII.2012 r.)

RYNEK PRACY			
Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Bezrobotni ogółem	4 016	4 127	4 177
Bezrobotni długotrwale ogółem	2 306	2 505	2 589
Bezrobotni ogółem z prawem do zasiłku	356	402	383

CZĘŚĆ II.

Diagnoza środowiskowa

Diagnoza środowiskowa zawiera aktualny stan lokalnej społeczności i uwarunkowań społecznych występujących na terenie miasta Augustów opracowany na podstawie dostępnych danych statystycznych oraz informacji od podmiotów działających na rzecz dzieci i rodzin z terenu Augustowa. Zebrane informacje pozwoliły na określenie kierunków działań wspierających rodziny w kryzysie oraz tworzenie warunków do ochrony dzieci z rodzin wieloprotymowych.

1. Bezpieczeństwo socjalne rodziny.

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

W roku 2012 z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie skorzystało 1.149 rodzin, w których łącznie było 2.851 osób.

Główne powody przyznania pomocy mieszkańcom Augustowa w roku 2012.

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach

Ubóstwo	752	1 973
Bezdomność	70	94
Potrzeba ochrony macierzyństwa	14	68
w tym:		
wielodzietność	5	42
Bezrobocie	728	2 046
Niepełnosprawność	138	196
Długotrwała lub ciężka choroba	493	1 097
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	155	570
w tym :		
rodziny niepełne	116	350
rodziny wielodzietne	44	254
Przemoc w rodzinie	8	33
Alkoholizm	45	77
Narkomania	5	9
Trudności w przystawaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	16
Sytuacja kryzysowa	1	6

Mieszkańcy Augustowa korzystają ze świadczeń rodzinnych. Wydatki na świadczenia rodzinne w roku 2012 łącznie wyniosły 6.885.445,39zł, w tym z dotacji 6.786.142,96zł (98,56%), środki gminy stanowiły 99.302,43zł (1,44%).

W 2012 roku wydatki na świadczenia rodzinne wyniosły:		6.581.916,96
w tym:	kwota	liczba świadczeń
zasiłki rodzinne	1.949.781,10 zł.	22.376
dodatki do zasiłków rodzinnych	1.324.046,65 zł.	8.095
świadczenia pielęgnacyjne	837.565,30 zł.	1.630
zasiłki pielęgnacyjne	1.284.894,- zł.	8.422
świadczenia z funduszu alimentacyjnego	1.046.640,21 zł.	3.147
składki na ubezpieczenie społeczne za niektóre osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne	138.989,70 zł.	987

Statystyka dotycząca wypłaty dodatków mieszkaniowych w 2012 r. w Gminie Miasto Augustów.

Zasoby	Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych	Liczba wypłaconych dodatków	Wskaźnik udziału kwoty dodatków mieszkaniowych [%]	Średnia roczna kwota dodatku mieszkaniowego
gminne	424.179,02	2 617	57,32	162,09
spółdzielcze	198.290,32	1.360	29,77	145,80
wspólnoty mieszkaniowe	62.656,18	428	9,34	146,39
prywatne	2.647,61	16	0,35	165,47
inne	6.848,33	41	0,90	167,03
TBS	11.529,81	106	2,32	108,77
Ogółem	706.151,27	4.568	100	154,59

Dodatkowe dane dotyczące przyznanych świadczeń:

Liczba gospodarstw domowych korzystających średnio miesięcznie	381
Wniosków wpłynęło	788
Wystawiono odmownych decyzji	18
Liczba zarządców domów, którym przekazuje się dodatki mieszkaniowe	55

2. Problemy opiekuńczo – wychowawcze.

Źródło danych: Sąd Rejonowy w Augustowie i Komenda Powiatowa Policji w Augustowie.

Dane dotyczące mieszkańców miasta Augustów z roku 2012:

1. Liczba rodzin objętych nadzorem kuratora	63
- w tym małoletnich dzieci	166
2. Liczba orzeczeń o zastępczych formach opieki, w tym:	
- umieszczeniu w rodzinie zastępczej	90 dzieci
- umieszczeniu w placówkach wychowawczo – opiekuńczych	8 dzieci
- liczba orzeczeń o ustaleniu opieki i opiekuna prawnego dla małoletnich	24 dzieci
3. Liczba orzeczeń o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką - w roku 2012 Sąd Rejonowy w Augustowie nie orzekał o odebraniu osobie podległej władzy rodzicielskiej.	
4. Liczba nieletnich objętych nadzorem kuratorskim	37
5. Liczba nieletnich, wobec których orzeczono środek wychowawczy w postaci umieszczenia w:	
- młodzieżowym ośrodku wychowawczym	13
- młodzieżowym ośrodku socjoterapii	4
- zakładzie leczniczym	1
- domu pomocy społecznej	0
- zakładzie poprawczym	2
8. Liczba zatrzymań nieletnich będących pod wpływem alkoholu	44
- pod wpływem innych środków odurzających	1

3. Przemoc w rodzinie.

Źródło danych: Komenda Powiatowa Policji w Augustowie.

Dane dotyczące mieszkańców miasta Augustów z roku 2012:

1. Liczba interwencji dotyczących konfliktów rodzinnych	612
2. Liczba interwencji w przypadku przemocy domowej	91
3. Liczba założonych „Niebieskich kart”	91

Ponadto wszczęto 34 postępowania wyjaśniające z art. 207 § 1 kk, w 33 przypadkach zakończono je aktem oskarżenia.

Uchwałą Nr XI/82/11 Rady Miejskiej w Augustowie z dnia 28 grudnia 2011 r. uchwalono Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2013. Dnia 5 czerwca 2012 r. Zespół Interdyscyplinarny podjął Uchwałę Nr 1/12 w sprawie przyjęcia Regulaminu Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Augustowie, który określa tryb pracy, zasady powoływania i działania grup roboczych, procedury dokumentowania podejmowanych działań oraz wymiany informacji pomiędzy członkami Zespołu/grup roboczych.

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

Dane dotyczące mieszkańców Augustowa z 2012 r.

1. Liczba formularzy „Niebieskiej Karty” skierowanych do Zespołu Interdyscyplinarnego	97
2. Liczba rodzin dla których zostały powołane grupy robocze	84
3. Liczba zakończonych procedur „Niebieskiej Karty”	58
w tym	
liczba procedur „Niebieskiej Karty”, które zostały wszczęte	7

w 2011r.

liczba procedur „Niebieskiej Karty”, które zostały wszczęte
w 2012r.

51

4. Piecza zastępcza.

Źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie.

Dane dotyczące mieszkańców Augustowa z 2012r.:

1. Liczba szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych - nie zgłosił się żaden kandydat na rodziców zastępczych z terenu miasto Augustów.

2. Liczba uczestników szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych – nie został przeszkolony żaden kandydat na opiekuna zastępczego z miasta Augustowa.

3. Liczba porad specjalistycznych udzielonych rodzinom zastępczym spokrewnionym, niezawodowym i zawodowym, dzieciom w nich umieszczonym oraz rodzinom biologicznym.

W roku 2012 udzielono porad psychologicznych 230 osobom, porad prawnych 453, poradnictwa socjalnego 283 osobom. Nie jest prowadzona statystyka dotycząca wyłącznie rodzin zastępczych.

4. Liczba rodzin objętych opieką koordynatora, które pełnią funkcję rodzin zastępczych do 3 lat.

Na dzień 31 grudnia funkcjonowało 41 rodzin zastępczych z różnym stażem, w których przebywały dzieci z miasta Augustowa. Wszystkie były objęte opieką koordynatora.

5. Liczba świadczeń w formie rodzin pomocowych udzielonych rodzinom zastępczym – na terenie powiatu augustowskiego nie funkcjonowały rodziny pomocowe.

6. Liczba dzieci z terenu Gminy Miasto Augustów zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych - 0.

7. Typy rodzin zastępczych, w których przebywają dzieci z terenu Gminy Miasto Augustów.

Typ rodziny	Liczba rodzin	Liczba dzieci
spokrewniona	29	41
niezawodowa	9	13
zawodowa	2	6
rodzinne domy dziecka(forma pieczy rodzinnej)	1	5
Razem	41	65

8. Świadczenia pieniężne.

Typy rodziny zastępczej:						
SPOKREWNIONA		NIEZAWODOWA		ZAWODOWA		
liczba rodzin: 29		liczba rodzin: 9		liczba rodzin: 2		
liczba dzieci: 41		liczba dzieci: 13		liczba dzieci: 6		
liczba świadczeń	kwota w zł.	liczba świadczeń	kwota w zł.	liczba świadczeń	kwota w zł.	Łącznie kwota w zł.
521	373.857,44	122	111.577,27	72	71.964,-	557.398,-

9. Liczba rodzinnych domów dziecka - 1.

10. Liczba dzieci z terenu Gminy Miasto Augustów umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – 2 dzieci.

11. Liczba osób usamodzielnionych z rodzin zastępczych, które przed umieszczeniem zamieszkiwały Gminę Miasto Augustów - 29 osób.

12. Liczba osób usamodzielnionych z placówek opiekuńczo – wychowawczych, które przed umieszczeniem pochodziły z terenu Gminy Miasto Augustów – 5 osób.

13. Usamodzielnienie wychowanków rodzin zastępczych, które przed umieszczeniem pochodziły z terenu Gminy Miasto Augustów.

Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		Pomoc pieniężna na usamodzielnienie		Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		Razem
Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Kwota świadczeń (łącznie)
29	121.991,90	4	1.976,40	1	4941,-	128.909,30

14. Usamodzielnienie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, które przed umieszczeniem zamieszkiwały teren Gminy Miasto Augustów.

Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		Pomoc pieniężna na usamodzielnienie		Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		Razem
Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Kwota świadczeń (łącznie)
5	15.187,36	2	13.188,-	1	1.500,-	29.875,36

15. Usamodzielnienie wychowanków placówek określonych w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej (młodzieżowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych, domów pomocy społecznej), które przed umieszczeniem zamieszkiwały teren Gminy Miasto Augustów.

Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki		Pomoc pieniężna na usamodzielnienie		Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej		
Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Liczba osób	Kwota świadczeń	Kwota świadczeń (łącznie)
6	24.094,56	0	0,-	2	9.882,-	33.976,56

16. Liczba osób w mieszkaniach chronionych – w powiecie augustowskim nie funkcjonują mieszkania chronione.

17. Współpraca ze środowiskiem lokalnym w sprawach dotyczących rodzin zastępczych, rodzin biologicznych, instytucjami oraz Sądem Rejonowym w Augustowie Wydziałem Rodzinnym.

W sprawach dotyczących rodzin zastępczych i biologicznych PCPR w Augustowie nawiązał współpracę z Sądem Rejonowym w Augustowie, ośrodkami pomocy społecznej, kuratorami, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Augustowie, Ośrodkiem Adopcyjno – Opiekuńczym, pedagogami szkolnymi, nauczycielami dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

W dniu 1 stycznia 2012r. weszła w życie Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie Uchwałą Nr XII/100/12 Rady Miejskiej w Augustowie z dnia 29 lutego 2012r. został wyznaczony jako podmiot właściwy dla realizacji zadania z zakresu administracji publicznej dotyczącej wspierania rodzin.

W roku 2012r. asystenci rodziny łącznie objęli wsparciem 25 rodzin, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, w tym 2 rodziny na mocy Postanowień Sądu Rodzinnego w Augustowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich. W pierwszym półroczu 2013r. (dane na dzień 30.06.2013r.) opieką asystentów rodziny zostało objętych 26 rodzin.

Wydatki na realizację przekazanego zadania wspierania rodziny ogółem w roku 2012 wyniosły 43.099,40 zł., w tym 35.901 zł dotacja uzyskana w związku z uczestnictwem w otwartym konkursie ofert Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz 7.198,40 środki własne.

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka lub placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej, interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce.

- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce.

- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej lub średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce.

Miasto Augustów w 2013r. po raz pierwszy partycypuje w wydatkach dotyczących umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej.

Wydatki związane z realizacją zadania na dzień 30 czerwca 2013 r.:

Forma pieczy	Liczba dzieci	Kwota świadczeń
rodzinny dom dziecka	5	2.946,46
rodziny spokrewnione	2	522,13
rodziny niezawodowe	1	800,-
rodziny zawodowe	-	-
Razem	8	4.268,59

5. Pomoc w sprawach opiekuńczo wychowawczych.

Źródło danych: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

W Augustowie działa pięć placówek wsparcia dziennego, które zapewniają opiekę dzieciom i młodzieży podczas czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych, pomoc w nauce, stałą pracę z rodziną dziecka. Jedna z placówek funkcjonuje przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Augustowie, pozostałe prowadzone są przez organizacje pozarządowe.

W roku 2012 łącznie pod opieką placówek wsparcia dziennego było 177 dzieci.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie dofinansowuje zakup artykułów spożywczych do przygotowania dożywiania dzieci w placówkach wsparcia dziennego działających na terenie Augustowa.

W 2012 r. placówki otrzymały dofinansowanie w wysokości:

Lp.	Placówka wsparcia dziennego	Przeciętna w miesiącu liczba dzieci	Wydatki w roku 2012
1.	Świetlica „Nasza Ostoja” przy MOPS w Augustowie	24	13.738,41
2.	Świetlica przy Społecznej Organizacji Przyjaciół Dzieci „Przystań” w Augustowie	38	6.895,09
3.	Świetlica przy Katolickim Towarzystwie Służby Dzieci „Hospicjum” w Augustowie	65	9.000,-
4.	Środowiskowe Ognisko Wychowawcze Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Augustowie	27	4.800,-
5.	Dom Opieki nad Dzieckiem Fundacji CORDIS	23	4.200,-
Razem:		177	38.632,90

CZĘŚĆ III.

Zasoby środowiskowe.

Instytucje działająca na rzecz dzieci i opieki nad rodziną na terenie Augustowa:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie,
- Urząd Miejski w Augustowie (szkoły podstawowe, gimnazja, przedszkola, żłobek),
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie,
- Starostwo Powiatowe w Augustowie,
- Sąd Rejonowy w Augustowie,

- Komenda Powiatowa Policji w Augustowie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Augustowie,
- Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Augustowie,
- organizacje pozarządowe.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie zwrócił się do instytucji działających na rzecz dzieci i opieki nad rodziną o wskazanie:

- szans i zagrożeń dla systemu pomocy dzieciom i rodzinie w Gminie Miasto Augustów na płaszczyźnie działania danej instytucji,
- problemów dotyczących funkcjonowania rodzin w Gminie Miasto Augustów według doświadczeń instytucji,
- form pomocy dziecku i rodzinie udzielanych przez instytucję (w ramach realizowanych programów lub projektów),
- propozycji działań ze strony instytucji w celu realizacji gminnego programu pomocy dziecku i rodzinie w Gminie Miasto Augustów.

Sugestie instytucji zaproszonych do współpracy zostały wykorzystane w Gminnym programie z uwzględnieniem możliwości prawnych, organizacyjnych i finansowych w skutecznym niesieniu pomocy.

CZĘŚĆ IV.

Cel główny programu.

Poprawa sytuacji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych z miasta Augustowa.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014-2016 jest zgodny z celami Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Augustów na lata 2006 – 2016, Wojewódzką Strategią Polityki Społecznej na lata 2010-2018.

CZĘŚĆ V.

Planowane działania

Cel operacyjny 1.

Promowanie wartości rodziny.

Działania:

- 1) Promowanie wartości związanych z funkcjonowaniem rodziny.
- 2) Wspieranie wspólnych i indywidualnych działań różnych podmiotów na rzecz rodziny.

Cel operacyjny 2.

Diagnoza i analiza środowisk rodzinnych z terenu miasta Augustowa.

Działania:

- 1) Monitorowanie sytuacji życiowej rodzin zagrożonych kryzysem i będących w trudnej sytuacji przez pracowników socjalnych.
- 2) Prowadzenie pracy socjalnej polegającej na rozpoznawaniu deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie i środowisku.
- 3) Konsultacje ze specjalistami w celu sprecyzowania czynników mających negatywny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

Cel operacyjny 3.

Wdrażanie nowoczesnych metod pracy z rodziną i dzieckiem.

Działania:

- 1) Tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.
- 2) Podnoszenie wiedzy i umiejętności osób pracujących z rodziną.
- 3) Współpraca interdyscyplinarna na rzecz rodziny z podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny.

Cel operacyjny 4.

Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny.

Działania:

- 1) Objęcie dożywaniem dzieci i młodzieży z terenu miasta Augustowa.
- 2) Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej ubogim rodzinom zgodnie ustawą o pomocy społecznej.
- 3) Wspieranie w zabezpieczeniu właściwych warunków lokalowych rodzinom nieposiadających lokalu.

Cel operacyjny 5.

Rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny, zapewnienie opieki nad dziećmi oraz specjalistycznego wsparcia.

Działania:

- 1) Umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny.
- 2) Tworzenie warunków do kształtowania umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania rodziny w formie rodziny wspierającej.
- 3) Prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dzieciom z rodzin wieloproblemowych.
- 4) Pomoc w dostępie do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego rodzinom/dzieciom przeżywającym trudności.
- 5) Partycypowanie Gminy Miasto Augustów w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej (10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku i 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku pobytu dziecka i następnym).

Cel operacyjny 6.

Prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących.

Działania:

- 1) Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dzieci i rodzin wieloproblemowych, organizacja społeczności lokalnej w realizację programu.
- 2) Prowadzenie działań zmierzających do osiągnięcia standardów przez placówki wsparcia dziennego, określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- 3) Realizacja przedsięwzięć wspierających rodziny w trudnej sytuacji życiowej.
- 4) Prowadzenie działań wspierających rozwój dzieci z rodzin wieloproblemowych.
- 5) Prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przestępczości nieletnich i uzależnień – również internetowych, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.

Realizacja zadań na rzecz wspierania rodziny, w której występują trudności w sprawowaniu właściwej opieki i wychowania wymaga skoordynowanej pracy władz, samorządów lokalnych, instytucji powołanych do pomagania, organizacji pozarządowych i środowiska lokalnego. Osiągnięcie zakładanych celów możliwe jest przy odpowiednich zasobach rzeczowych, finansowych, instytucjonalnych i wykwalifikowanej kadrze. W Augustowie istnieje infrastruktura instytucjonalna działająca na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie, a funkcjonujące w mieście instytucje i organizacje w miarę swoich możliwości organizacyjnych, a przede wszystkim finansowych realizują

swoje zadania ustawowe profesjonalnie. Uwzględniając problemy wskazane w diagnozie programu oraz cele zostały określone efekty realizacji projektu.

Koordynatorem Programu będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

CZĘŚĆ VI. Realizatorzy programu.

- 1) Urząd Miejski w Augustowie.
- 2) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.
- 3) Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- 4) Placówki Oświatowe.
- 5) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
- 6) Sąd Rejonowy w Augustowie, Kuratorzy.
- 7) Powiatowa Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.
- 8) Komenda Powiatowa Policji.
- 9) Organizacje pozarządowe.
- 10) Augustowskie Placówki Kultury.
- 11) Centrum Sportu i Rekreacji w Augustowie.

CZĘŚĆ VII. Zakładane efekty realizacji programu.

- 1) Poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu obowiązków opiekuńczo – wychowawczych.
- 2) Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzinom zgodnie z przepisami o pomocy społecznej.
- 3) Niwelowanie skutków występujących dysfunkcji w rodzinach.
- 4) Wzrost wiedzy i umiejętności kadry pracującej na rzecz właściwego funkcjonowania rodziny, prowadzenie nowatorskich i skutecznych form pracy z rodziną.
- 5) Wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierających rodzinę.
- 6) Zwiększenie liczby realizowanych projektów na rzecz wsparcia funkcji opiekuńczo – wychowawczych rodziców biologicznych.
- 7) Wzbogacenie oferty dydaktycznej i wychowawczej placówek wsparcia dziennego działających na terenie miasta Augustowa.
- 8) Wzrost świadomości lokalnego społeczeństwa o systemie wsparcia i instytucjach działających na terenie miasta na rzecz opieki nad dziećmi i wsparcia rodziny.

CZĘŚĆ VIII. Źródła finansowania.

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2016 są:

- środki własne gminy – zaplanowane na każdy rok budżetowy,
- środki z budżetu państwa,
- środki z innych funduszy, środki Unii Europejskiej.

Trudno jest określić środki na realizację trzyletniego Programu, gdyż zawarte w nich zadania są bardzo szerokie, finansowane z różnych źródeł, często w wysokościach niższych od potrzeb Gminy. Środki finansowe na realizację zadania z zakresu wspierania rodziny będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

W zakresie planowanych wydatków należy uwzględnić przede wszystkim:

- 1) koszty zatrudnienia asystentów rodziny,
- 2) koszty związane z podnoszeniem kwalifikacji asystentów rodziny,
- 3) koszty związane z prowadzeniem placówek wsparcia dziennego oraz zapewnianie miejsc dla dzieci,
- 4) koszty umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej:
  - 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
  - 30% wydatków na opiekę i wychowanie w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
  - 50% wydatków na opiekę i wychowanie w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.
- 5) koszty administracyjne związane z obsługą realizacji zadania.

CZĘŚĆ IX.

Monitoring i ewaluacja.

Koordynatorem Programu będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie. Corocznie będzie przekładane sprawozdanie z realizacji Programu w rocznym sprawozdaniu z działalności Ośrodka.

Monitoring Programu będzie odbywał się na bieżąco, równoległe z realizacją poszczególnych działań, przy współpracy wszystkich realizatorów.

Ewaluacja Programu będzie prowadzona systematycznie, w oparciu o założone wskaźniki. Uzyskane dane, ich analiza i interpretacja umożliwi ocenę stopnia realizacji Programu oraz zasygnalizuje nowe kierunki działań niezbędne do skutecznej pomocy rodzinom potrzebującym wsparcia.

Program stanowi dokument otwarty, może podlegać modyfikacji.

CZĘŚĆ X.

Harmonogram realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2016.

1. Cel operacyjny: Promowanie wartości rodziny.				
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
1. Promowanie wartości związanych z funkcjonowaniem rodziny.	- Liczba przedsięwzięć promujących wartości związane z funkcjonowaniem rodziny.	2014-2016	Podmioty realizujące zadania na rzecz wspierania rodziny działające na terenie miasta Augustowa	Budżety realizatorów zadania na rzecz wspierania rodziny, źródła zewnętrzne
2. Wspieranie wspólnych i indywidualnych działań różnych podmiotów na rzecz rodziny.	- Liczba przedsięwzięć, które otrzymały wsparcie na realizację wspólnych i indywidualnych działań na rzecz rodziny.	2014-2016	Gmina Miasto Augustów	Gmina Miasto Augustów
2. Cel operacyjny: Diagnoza i analiza środowisk rodzinnych z terenu miasta Augustowa.				
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
1. Monitorowanie sytuacji życiowej rodzin zagrożonych kryzysem i będących w trudnej sytuacji przez pracowników socjalnych.	- Liczba wywiadów środowiskowych. - Liczba osób otrzymujących wsparcie w formie asystenta rodziny.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie, Źródła zewnętrzne
2. Prowadzenie pracy socjalnej polegającej na rozpoznawaniu deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań	- Liczba wywiadów w sprawie objęcia rodziny	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie

względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie i środowisku.	pomocą asystenta rodziny. - Liczba spraw dotyczących wspierania rodziny.			e
3. Konsultacje ze specjalistami w celu sprecyzowania czynników mających negatywny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny.	- Liczba rodzin/osób, którym udzielono konsultacji. -Liczba rodzin/osób, którym udzielono informacji o możliwości skorzystania z konsultacji specjalistycznych.	2014-2016	Podmioty realizujące zadnie na rzecz wspierania rodziny na terenie miasta Augustów.	Budżet podmiotów, budżet gminy, źródła zewnętrzne
3. Cel operacyjny: Wdrażanie nowoczesnych metod pracy z rodziną i dzieckiem.				
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
1. Tworzenie warunków do podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.	- Liczba szkoleń w których uczestniczyli asystenci rodziny.	2014-2016	- MOPS w Augustowie, - PCPR w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.	Budżet realizatorów
2. Podnoszenie wiedzy i umiejętności osób pracujących z rodziną.	- Liczba szkoleń z obszaru wsparcia rodziny, w których uczestniczyli pracownicy	2014-2016	- MOPS w Augustowie, - PCPR w Augustowie, - Organizacje pozarządowe.	Budżet realizatorów
3. Współpraca interdyscyplinarna na rzecz rodziny z podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny.	- Liczba grup roboczych.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
4. Cel operacyjny . Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny.				
Zadanie	Wskaźnik	Termin realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania
1. Objęcie dożywaniem dzieci i młodzieży z terenu miasta Augustowa.	- Liczba dzieci i młodzieży objętych dożywaniem.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
2. Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej ubogim rodzinom zgodnie ustawą o pomocy społecznej.	- Liczba osób, które otrzymały pomoc finansową i rzeczową.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
3. Wspieranie w zabezpieczeniu właściwych warunków lokalowych rodzinom nieposiadających lokalu.	- Liczba mieszkań w zasobach gminy. - Liczba wniosków złożonych na mieszkanie z zasobów gminy.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
5. Cel operacyjny. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny, zapewnienie opieki nad dziećmi oraz specjalistycznego wsparcia.				
1. Umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny.	- Liczba rodzin objętych pomocą w formie asystenta rodziny.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
2. Tworzenie warunków do kształtowania umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania rodziny w formie rodziny wspierającej.	- Liczba rodzin wspierających.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
3. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dzieciom z rodzin wieloproblemowych.	- Liczba placówek wsparcia dziennego. - Liczba dzieci w placówkach.	2014-2016	MOPS w Augustowie Organizacje pozarządowe	MOPS w Augustowie, Organizacje pozarządowe, źródła zewnętrzne
4. Konsultacje i specjalistyczne poradnictwo psychologiczne,	- Liczba konsultacji	2012-2016	MOPS	MOPS

pedagogiczne, terapeutyczne i prawne rodzinom/dzieciom przeżywającym trudności.	specjalistycznych, praca socjalna na rzecz rodzin w kryzysie mająca na celu umożliwienie skorzystania z konsultacji i specjalistycznego poradnictwa		w Augustowie, Organizacje prorządowe MKRPA PCPR w Augustowie	w Augustowie, Organizacje pozarządowe, źródła zewnętrzne PCPR w Augustowie
5. Partycypowanie Gminy Miasto Augustów w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej (10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku i 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku pobytu dziecka i następnym).	- Liczba dzieci w pieczy zastępczej z terenu Augustowa (ogółem). - Liczba dzieci w pieczy zastępczej z terenu Augustowa umieszczonych po 01.01.2012r. - Wysokość środków finansowych na wydatki związane z umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej.	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
Cel operacyjny 6. Prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących.				
1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dzieci i rodzin wieloproblemowych.	- Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Augustowie	2014-2016	MOPS w Augustowie	MOPS w Augustowie
2. Prowadzenie działań zmierzających do osiągnięcia standardów przez placówki wsparcia dziennego, określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.	- Liczba placówek spełniających standardy określone w ustawie o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.	2014-2016	- MOPS w Augustowie, - Organizacje pozarządowe	MOPS w Augustowie, Organizacje pozarządowe, źródła zewnętrzne
3. Realizacja przedsięwzięć wspierających rodziny w trudnej sytuacji życiowej.	- Liczba przedsięwzięć wspierających rodziny w trudnej sytuacji życiowej, liczba rodzin objętych wsparciem.	2014-2016	- Gmina Miasto Augustów- MOPS w Augustowie, - Organizacje pozarządowe	Gmina Miasto Augustów, MOPS w Augustowie, Organizacje pozarządowe
4. Prowadzenie działań wspierających rozwój dzieci z rodzin wieloproblemowych.	- Liczba projektów wspierających rozwój dziecka, formy wspierania rozwoju dziecka, liczba dzieci objętych wsparciem.	2014-2016	- Gmina Miasto Augustów- MOPS w Augustowie, - Organizacje pozarządowe	Gmina Miasto Augustów, MOPS w Augustowie, Organizacje pozarządowe

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014 – 2016 wyznacza kierunki działań na rzecz wspierania rodziny. Wdrażanie poszczególnych zadań uzależnione jest od możliwości organizacyjnych, finansowych i prawnych jego realizatorów.

Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy poprzez swoją pracę wsparli opracowanie dokumentu. Wiele instytucji zadeklarowało chęci współpracy na rzecz realizacji Programu, dziękujemy za zrozumienie i zaangażowanie. Wspólne działania przyczynią się do zapewnienia dobrych warunków prawidłowego funkcjonowania augustowskich rodzin.